

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/68/2023
Identifikačné číslo spisu:	6621200506
Dátum vydania rozhodnutia:	04.12.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:6621200506.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu C. N., narodeného XX. K. XXXX, F.O., R. I. X, zastúpeného advokátom Mgr. Jozefom Mochnackým, Lučenec, T. G. Masaryka 14/A, proti žalovaným 1/ T. O.V., narodenému XX. S. XXXX, Q.E., B. S. O. XXXX/XX, zastúpenému splnomocnenou zástupkyňou K. O., narodenou XX.. O. XXX, Q., Ul. S. O. XXXX/XX, 2/ K. Z., narodenej XX. S. XXXX, D. D., Z. X, zastúpenej splnomocneným zástupcom JUDr. K. Z., narodeným XX.. V. XXXX, Q., Slovenskej W. XXXX/XX, o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 5C/6/2021, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. júla 2023 sp. zn. 17Co/92/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. júla 2023 sp. zn. 17Co/92/2022 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom podľa § 387 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) potvrdil rozsudok Okresného súdu Lučenec (ďalej len „súd prvej inštancie“ resp. „prvoinštančný súd“) z 20. mája 2022 č. k. 5C/6/2021-208, ktorým zamietol žalobu žalobcu o určenie, že „...nehnutelnosti v katastrálnom území F. parcela registra „E“ evidovaná na katastrálnej mape č. XXX vinica o výmere 2141 m2 vedená na LV č. XXXX a parcela registra „E“ evidovaná na mape určeného operátu č. XXX vinica o výmere 4190 m2 vedená na LV č. XXXX (ďalej len „EKN parcela č. XXX“ a „EKN parcela č. XXX“ alebo aj „sporné parcely“) patria do dedičstva po poručiťke H. N., W. K., R. XX. K. XXXX, ktorá zomrela XX. S. XXXX...“(výrok I.); rozsudok súdu prvej inštancie v II. výroku o trovách konania zmenil tak, že žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému 1/ a žalovanej 2/ (ďalej aj „žalovaní“) náhradu trov konania v rozsahu 100 % každému zvlášť v lehote troch dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o určení výšky náhrady trov prvoinštančného konania (výrok II.); žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému 1/ a žalovanej 2/ náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % každému zvlášť v lehote troch dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o určení výšky náhrady trov

odvolacieho konania (výrok III).

1.1. Súd prvej inštancie v dôvodoch zamietajúceho rozhodnutia uviedol, že vykonaným dokazovaním zistil, že rodičia žalobcu C. N. a H. N. kúpnu zmluvou z 20. novembra 1972 (ďalej aj „kúpna zmluva“) odkúpili od predávajúcich S. P. s manželkou vinicu bez výmery parcelného čísla XXX, vinicu parcelného čísla XXX o výmere 1618 m² a vinicu parcelného čísla XXX o výmere 2518 m² evidované na mená predávajúcich v pozemnoknižnej zápisnici č. XXXX kat. úz. F.O., resp. na evidenčnom liste č. XXX a XXX, parcelu č. XXXX/X ovocný sad o výmere 7363 m². Žalobca tvrdil, že nehnuteľnosti zodpovedajúce súčasným EKN parcelám č. XXX a XXX jeho rodičia ich až do svojej smrti (otec do XX. F. XXXX, matka do XX. S. XXXX) dobromyseľne užívali a následne ich užíval žalobca nerušene až do 12. októbra 2020, kedy mu bola zo strany žalovaných doručená výzva na ukončenie zásahov do ich vlastníckeho práva a vysporiadanie užívania nehnuteľností bez zmluvného vzťahu spolu s návrhom na odkúpenie pozemkov v celosti za kúpnu cenu obvyklú v miestnej lokalite. Žalovaní sú podľa zápisov na LV č. XXXX a LV č. XXXX katastrálne územie F. podieloví spoluvlastníci EKN parciel č. XXX a XXX, každý v jednej polovici. Žalovaný 1/ nadobudol tieto nehnuteľnosti na základe osvedčenia o dedičstve sp. zn. 17D/351/2007, Dnot 330/2007 spísaného notárkou S. S. W. ako súdnym komisárom dňa 23. októbra 2007 ako jediný dedič poručiťky. Žalovaná 2/ je zapísaná ako podielová spoluvlastníčka sporných nehnuteľností titulom rozhodnutia Okresného úradu v Q. odbor PPLH č. E-2001/00004 z 31. decembra 2001. Okresný úrad Q., katastrálny odbor na dožiadanie súdu prvej inštancie oznámil, že manželia P. neboli v katastri nehnuteľností evidovaní ako vlastníci EKN parcely č. XXX a EKN parcely č. XXX v kat. úz. F.. Pôvodnými vlastníkmi pozemnoknižných parciel č. XXX vinica J. bez výmery, vinice parcelného čísla XXX o výmere 1618 m² a vinice parcelného čísla XXX o výmere 2518 m² podľa pozemnoknižnej vložky č. XXXX katastrálne územie F.O. boli E. O., W.. D. (právna predchodkyňa žalovaného 1/) a C. K. I. (žalovaná 2/ C. K. Z., W.. I.Á.). Len pozemnoknižné parcely č. XXX, XXX O. XXX boli predmetom kúpy podľa kúpnopredajnej zmluvy z 20. novembra 1972. EKN parcela č. XXX bola v rovnakých vlastníckych pomeroch v 1/2 na E. O., W.. D. a v 1/2 na C. K. I. pôvodne evidovaná v pozemnoknižnej vložke č. XXX katastrálne územie F.; na túto parcelu sa preto podľa zistení prvoinštančného súdu kúpnopredajná zmluva z 20. novembra 1972 nevzťahovala. Spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom sporu po H. O., W.. D., ktorá zomrela XX. I. XXXX nadobudol žalovaný 1/ v konaní o prejednanie novoobjaveného majetku vedeného na Okresnom súde Q. pod sp. zn. 17D/351/2007.

1.2. Po opise teoretických východísk vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam podľa zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej aj „Občiansky zákonník“) v jednotlivých obdobiach oddelených zmenou právneho predpisu a aplikácie ustanovení § 865 ods. 1, § 868, § 126, § 129, § 130, § 132, § 134, § 135a Občianskeho zákonníka súd prvej inštancie uzavrel, že právni predchodcovia žalobcu sa nemohli stať vlastníkmi nehnuteľností, ktoré odkúpili kúpnu zmluvou z 20. novembra 1972 od S. P. a jeho manželky O., rod. Q. z dôvodu, že táto kúpna zmluva napriek jasnej inštrukcii v jej texte, že zmluva nadobudne účinnosť až po jej registrácii štátnym notárstvom, registrovaná podľa zákona č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve nebola. V čase vstupu rodičov žalobcu do držby pozemkov Občiansky zákonník vôbec neupravoval vydržanie. Občiansky zákonník v znení zákona č. 131/1982 Zb. vylučoval nadobudnutie vlastníckeho práva k pozemku vydržaním. Ak aj sporné nehnuteľnosti rodičia žalobcu fakticky ovládali a užívali, vlastnícke právo k nim vydržaním nenadobudli ani podľa neskoršej právnej úpravy vydržania z dôvodu nesplnenia jednej zo základných podmienok vydržania vlastníckeho práva podľa § 134 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka a to oprávnenej držby nehnuteľností. Pri posudzovaní dobromyseľnosti právnych predchodcov žalobcu vychádzal súd prvej inštancie aj z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/283/2009 uverejneného v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a súdov SR pod publikačným číslom 73/2015. Rodičom žalobcu podľa názoru súdu prvej inštancie nie je možné priznať postavenie oprávnených držiteľov, keď kúpna zmluva z roku 1972 nebola registrovaná štátnym notárstvom, hoci požiadavka na registráciu zmluvy o prevode vlastníctva k nehnuteľnej veci bola v Občianskom zákonníku jasne a jednoznačne formulovaná v ustanovení § 134 ods. 2 v znení účinnom do 31. decembra 1991 tak, že ak sa nehnuteľná vec prevádza na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo účinnosťou zmluvy, pričom na jej účinnosť je potrebná registrácia štátnym notárstvom, ak nejde o prevod do socialistického vlastníctva. Kúpna zmluva uzatvorená

právnymi predchodcami žalobcu za platnosti jednoznačného a zrozumiteľného znenia zákona o požiadavke písomnej formy a registrácie štátnym notárstvom pre účinné nadobudnutie vlastníckeho práva k pozemku kúpou aj pri neznalosti tohto zákonného ustanovenia nemôže viesť k vydržaniu. Aj keď právni predchodcovia žalobcu mohli byť subjektívne presvedčení, že im vlastnícke právo k nehnuteľnostiam patrí, žiadne objektívne skutočnosti nesvedčia o ich dobromyseľnej držbe nehnuteľností. V okolnostiach posudzovanej veci neobstáli podľa názoru prvoinštančného súdu skutkové a právne dôvody preferencie ochrany dobromyseľného nadobúdateľa k nehnuteľnosti pred princípom „nemo plus iuris“ z dôvodu, že kúpna zmluva je absolútne neplatným právnym úkonom, ktorá nevyvolala žiadne právne následky. Ak sa právni predchodcovia žalobcu nestali vlastníckmi kupovaných nehnuteľností, nemôžu byť ani predmetom dedičských konaní po nich. Nič na tomto závere nemohli zmeniť ani výpovede žalobcom navrhovaných svedkov, preto ich výsluch okresný súd nevykonával.

1.3. Výrok o povinnosti žalobcu nahradiť žalovaným náhradu trov konania v rozsahu 100 % odôvodnil súd prvej inštancie odkazom na ustanovenie § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 a 2 CSP.

2. Odvolací súd v dôvodoch potvrdzujúceho rozhodnutia uviedol, že skutkový stav zistený súdom prvej inštancie považoval za zistený úplne a správne a v súlade s § 383 CSP ho vzal za základ svojho rozhodnutia. Dokazovanie vykonané súdom prvej inštancie nebolo potrebné zopakovať ani doplniť, z tohto dôvodu prejednal odvolací súd vec bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 CSP) a po vyhodnotení odvolacích námietok žalobcu ako nedôvodných rozsudok súdu prvej inštancie v prvom výroku o veci samej ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil a v II. výroku o trovách konania zmenil podľa § 388 CSP iba z formálnych dôvodov, aby bolo jednoznačne ustálené, komu a v akom pomere má žalobca nahradiť trovy prvoinštančného konania.

2.1. Odvolací súd sa nestotožnil v plnom rozsahu s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie, čo však nemalo vplyv na vecnú správnosť rozhodnutia v jeho výrokoch. Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia bolo v niektorých častiach nepresné alebo nesprávne. Vzhľadom na široký opis teórie o vydržaní vlastníckeho práva (viď body 20. až 22. a 24. až 26.) bolo potrebné upresniť, ktoré ustanovenia Občianskeho zákonníka bolo nutné na posúdenie žalobcom uplatneného nároku aplikovať, aby bolo zrejmé, z ktorých skutkových a právnych záverov vyvodzoval odvolací súd správnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie. V uvedenom smere odvolací súd v bodoch 29. až 31. rozhodnutia podal pomerne široký - chronologický prehľad judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky týkajúcej sa vydržania a s tým spojenou otázkou dobromyseľnosti. Tiež konštatoval, že po pripustení zmeny žaloby (žalobca sa pôvodne domáhal, že on je výlučným vlastníkom sporných nehnuteľností) bolo úlohou súdu prvej inštancie zistiť, či poručiťka H. N., ktorá zomrela XX. S. XXXX ako rozvedená, bola ku dňu svojej smrti vlastníčkou EKN parciel č. XXX O. XXX v katastrálnom území F. v celosti, ako to tvrdil žalobca (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. decembra 2010 sp. zn. 3Cdo/154/2010 uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR pod publikačným číslom 32/2011). Okruh strán sporu vzhľadom na závery vyplývajúce z dedičského rozhodnutia sp. zn. D 1076/00 po nebohej H. N., ako aj údaje z LV č. XXXX O. XXXX pre katastrálne územie F.O., na ktorých sú ako podieloví spoluvlastníci sporných nehnuteľností zapísaní len žalovaní 1/ a 2/, bol určený správne. V kontexte uvedeného konštatovania odvolací súd v bodoch 31. až 33. potvrdzujúceho rozhodnutia podal žalobcovi vysvetlenie prečo jeho matka nemohla nadobudnúť vydržaním vlastnícke právo k dotknutým pozemkom ku dňu 1. apríla 1984 tak, ako to tvrdil, a síce „že jej dobromyseľná a nerušená držba nehnuteľností začala 20. novembra 1972 a podľa ustanovenia § 135a Občianskeho zákonníka v znení zákona č. 131/1982 Zb. sa mohol občan, ktorý mal v nepretržitej držbe nehnuteľnú vec 10 rokov stať jej vlastníkom“. Na podporu správnosti argumentácie poukázal odvolací súd aj na závery vyplývajúce z judikatúry Najvyššieho súdu Českej republiky.

2.2. Odvolací súd považoval za preukázané, že za kupované nehnuteľnosti od manželov P. právni predchodcovia žalobcu kúpnu cenu zaplatili, nie však to, že manželia P. odpredali právnym predchodcom žalobcu práve sporné nehnuteľnosti. Ak účastníci kúpnej zmluvy z 20. novembra 1972 presne označili parcely číslami a pozemnoknižnou vložkou, museli vidieť, že predávajúci v pozemnoknižnej vložke č. XXXX ako vlastníci označených nehnuteľností zapísaní nie sú. Žalobcom

predložené listiny nepotvrdzujú, že predmetom prevodu a kúpy podľa kúpnej zmluvy z 20. novembra 1972 boli práve EKN parcely č. XXX o výmere 2141 m² a č. XXX o výmere 4190 m² v katastrálnom území F., ako to tvrdí žalobca v žalobe. Súd prvej inštancie správne poukázal na to, že parcela č. XXX podľa správy Okresného úradu Q. evidovaná pôvodne v pozemnoknižnej vložke č. XXX predmetom prevodu v roku 1972 nebola. Vo vzťahu k tejto parcele evidovanej v súčasnosti na LV č. XXXX v katastrálnom území F. chýba akýkoľvek titul, od ktorého by si mohli právni predchodcovia žalobcu odvodzovať presvedčenie, že im vlastnícky patrí.

2.3. Súd prvej inštancie po zistení, že kúpnopredajná zmluva z 20. novembra 1972 nebola registrovaná štátnym notárstvom, hoci podľa § 134 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom k tomuto dňu k zmluve o prevode nehnuteľností bola potrebná registrácia štátnym notárstvom a vlastníctvo k nehnuteľnej veci prechádzalo až registráciou zmluvy, vyslovil názor, že táto kúpna zmluva je neplatná. Odvolací súd nepovažoval záver súdu prvej inštancie o neplatnosti kúpnopredajnej zmluvy z dôvodu jej neregistácie štátnym notárstvom za správny. Kúpnopredajná zmluva uzavretá 20. novembra 1972 iba nenadobudla vecnoprávne účinky, t. j. na jej základe nedošlo k prechodu vlastníckeho práva z predávajúcich na kupujúcich. Obligačné účinky zmluvy, t. j. povinnosť predávajúcich previesť na nadobúdateľa nehnuteľnosť, povinnosť kupujúceho prevziať nehnuteľnosť a zaplatiť kúpnu cenu i pri nedostatku vecnoprávnych účinkov tejto zmluvy, nastať mohli.

2.4. Podľa názoru odvolacieho súdu prvoinštančný súd rozhodol vo veci v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou, keď žalobu zamietol z dôvodu, že matka žalobcu nemohla vydržať vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam pre absenciu dobrej viery (nebola dobromyseľná). Podľa rozsudku z 12. augusta 2021 sp. zn. 5 Cdo 210/2019, na ktoré odkázal sám žalobca v odvolaní sa musí dobrá viera oprávneného držiteľa vzťahovať aj k titulu, na základe ktorého môže držiteľ nadobudnúť vlastnícke právo. Občiansky zákonník v znení účinnom ku dňu uzavretia kúpnej zmluvy z 20. novembra 1972 umožňoval v § 133 nadobudnúť vlastnícke právo k veci kúpnu zmluvou, hneď v nasledujúcom ustanovení § 134 ods. 2 však jednoznačne stanovil za podmienku prechodu vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (pozemku) registráciu kúpnej zmluvy štátnym notárstvom. Rodičov žalobcu nebolo možné považovať za primerane opatrných kupujúcich nielen preto, že napriek výslovnému upozorneniu v kúpnej zmluve, že zmluva nadobudne účinnosť až jej registráciou na štátnom notárstve zmluvu neregistrovali, ale aj z dôvodu, že si nepreverili, či v zmluve uvádzaní predávajúci sú vlastníkmí odpredávaných nehnuteľností, čo mohli urobiť nahliadnutím do pozemnoknižnej vložky č. XXXX kat. úz. F. a nepreverili si ani predmet prevodu, či parcely, o ktoré majú záujem, sú v kúpnej zmluve označené správne. Žalobca vypovedal, že jeho rodičia nekupovali pozemnoknižné parcely č. XXX O. XXX evidované v pozemnoknižnej vložke č. XXXX kat. úz. F. a nikdy tieto parcely ani neužívali. K EKN parcele č. XXX žalobca netvrdil existenciu nadobúdacieho titulu, iba poukazoval na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky z 15. júla 2006 sp. zn. 22 Cdo 954/2005.

2.5. Pokiaľ súd prvej inštancie zdôvodnil nevykonanie žalobcom navrhnutých dôkazov ich nadbytočnosťou (a v danej súvislosti poukázal aj na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/100/2018, 5Cdo/202/2018, 5Cdo 107/2019 a iné) odvolací súd sa s jeho postupom stotožnil. Tiež mal za to, že výsluch žalobcom navrhovaných svedkov označených v čestných vyhláseniach doložených do spisu by bol nadbytočný z dôvodu, že užívanie EKN parciel č. XXX a XXX kat. úz. F. Žalobcom spochybnené v konaní nebolo, sám žalovaný 1/ vyzval žalobcu, aby v ich užívaní (bez právneho dôvodu) nepokračoval, preto nebolo potrebné v konaní dokazovať toto tvrdenie. Zistenie, že žalobca užíva sporné nehnuteľnosti nebolo podstatné pre právne posúdenie nadobudnutia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam matkou žalobcu vydržaním podľa § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka v účinnom znení.

2.6. K argumentácii žalobcu/odvolateľa o nadobudnutí susedného pozemku ospravedlniteľným omylom, prednesenej až v odvolaní, odvolací súd v prvom rade konštatoval, že právni predchodcovia žalobcu nepostupovali pri kúpe nehnuteľností s takou mierou opatrnosti, ktorú vzhľadom na vtedajšiu dobu bolo možné od nich očakávať a ďalej uviedol, že rodičia žalobcu nekupovali kúpnu zmluvou z 20. novembra 1972 pozemok ako jeden funkčný celok, umiestnenie pozemnoknižnej parcely č. XXX na strane jednej,

s ktorou v malom rozsahu susedila parcela č. XXX nesúmerného tvaru a parciel č. XXX a XXX na strane druhej na úplne odlišnom mieste nemohlo v kupujúcich vyvolať ospravedlniteľný omyl, že kúpili aj EKN parcelu č. XXX. Výkolikovanie EKN parcely č. XXX a jej odovzdanie právny predchodcom žalobcu predávajúcimi z kúpnej zmluvy z roku 1972 preukázané v konaní nebolo. Preto aj na túto parcelu, aj keď ju rodičia žalobcu dlhodobo užívali sa vzťahuje záver, že neboli jej dobromyseľnými držiteľmi. Na podporu správnosti týchto záverov poukázal na judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky (sp. zn. 4Cdo/274/2020) pri posudzovaní ospravedlniteľného omylu, ktorému nasvedčuje „...aj pomer plochy kúpeného pozemku a skutočne držaného pozemku, záleží aj na tvare pozemku a ich umiestnení v teréne. Význam zohráva aj spoločné oplotenie pozemkov, rozsah užívania právny predchodcom a pod. Ospravedlniteľnosti omylu nasvedčuje, ak si ani vlastník susedného pozemku neuvedomil, že nadobúdateľ drží aj časť jeho pozemku. Pri posudzovaní pomeru nadobudnutej a skutočne držanej plochy pozemkov je potrebné vychádzať z celkovej výmery na seba nadväzujúcich pozemkov, ktoré tvoria funkčný celok“.

2.7. Odvolací súd zmenil druhý výrok prvoinštančného rozhodnutia o trovách konania z dôvodu, aby bolo presne uvedené, že nárok na náhradu trov konania od žalobcu podľa § 255 ods. 1 CSP vznikol každému žalovanému zvlášť v rozsahu 100 %. O povinnosti žalobcu nahradiť žalovaným trovy odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP zohľadňujúc výsledok odvolacieho konania (úspech žalovaných).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) podal dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodňoval ustanovením § 421 ods. 1 písm. c) CSP t. j., že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Konkrétne namietal, že odvolací súd sa pri posúdení dobromyseľnosti držby právnej predchodkyne žalobcu stotožnil s názorom prvoinštančného súdu pri riešení otázky dobromyseľnosti, v ktorom smere poukázal na už spomínané rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/283/2009. Skutočnosť, že právni predchodcovia žalobcu nezaregistrovali kúpnu zmluvu na štátnom notárstve, vyhodnotil dovolací súd ako neospravedlniteľný právny omyl, ktorý má za následok nedobromyseľnosť vo vzťahu k titulu, na základe ktorého mohlo právnej predchodkyňi žalobcu vzniknúť vlastnícke právo. Rozhodnutie sp. zn. 4Cdo 283/2009, ktoré bolo ako judikát č. 73/2015 uverejnené až v roku 2015, ale nezohľadňuje závery ústavne konformného výkladu dobromyseľnosti držby ako to vyplýva z Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. novembra 2018 sp. zn. II. ÚS 484/2015. Rovnako tieto závery nezohľadňujú ani ďalšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, na ktoré poukazuje odvolací súd vo svojom rozsudku, pričom aj tieto sa pri riešení nastolenej problematiky odvolávajú na uznesenie sp. zn. 4Cdo 283/2009. Za základné kritérium dobromyseľnosti držby v zmysle nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky je presvedčenie držiteľa o poctivom spôsobe nadobudnutia bez ohľadu na to, či pri tom boli splnené zákonné podmienky. Kritérium pre posúdenie poctivosti nadobudnutia veci je súlad tohto nadobudnutia s dobrými mravmi. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. novembra 2018, sa ohľadne kritérií posudzovania dobromyseľnosti držby de facto priklonil k staršej judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ohľadne tejto problematiky (napr. sp. zn. 3 Cdo 117/1994, sp. zn. 3 Cdo 80/01 resp. R 44/1996). Túto rozdielnosť judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky žalobca označil za dovolací dôvod predpokladaný ustanovením § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Súčasne vyslovil presvedčenie, že pri posudzovaní dobromyseľnosti držby je potrebné v každom jednotlivom prípade individuálne posúdiť všetky okolnosti, za ktorých sa držiteľ ujal držby. Pokiaľ v zmysle platnej judikatúry je možné existenciu dobromyseľnosti držiteľa odvodiť od neplatného (putatívneho) nadobúdacieho titulu, nemožno dobromyseľnosť držiteľa bez posúdenia konkrétnych okolností prípadu vylúčiť v prípade platného právneho titulu (platného právneho úkonu), ktorému k perfektnosti chýba akt predpísaný zákonom (registrácia na štátnom notárstve, súhlas národného výboru, vklad do katastra nehnuteľností príp. iná podmienka stanovená zákonom k tomu, aby mohli nastať vecnoprávne účinky nadobúdacieho titulu). Pri striktnom vyžadovaní perfektnosti nadobúdacieho právneho titulu bez ohľadu na iné okolnosti, za ktorých sa držiteľ ujal držby, z ktorých možno napriek imperfektnosti nadobúdacieho titulu vyvodiť dobromyseľnosť držiteľa (poctivosť držiteľa), sa javí inštitút vydržania v slovenskom právnom poriadku (aj s poukazom na ustanovenie § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka druhá veta o dobromyseľnosti držby v prípade pochybnosti) ako obsolentný.

Skutočnosťou resp. udalosťou, ktorá mala taký charakter, že mohla v právnych predchodcoch žalobcu dôvodne vyvolať presvedčenie, že sú vlastníkami sporných nehnuteľností je predložená písomná kúpna zmluva zo dňa 20. novembra 1972 aj keď táto nebola registrovaná. Uvedená zmluva bola platná. Ich dobromyseľnosť umocňovalo riadne vyplatenie kúpnej ceny, faktické prevzatie držby nehnuteľností v rozsahu v akom boli kupované nehnuteľnosti fyzický v teréne vyznačené (čl. I. kúpnej zmluvy). Vo vyznačenom rozsahu boli tieto pozemky následne oplotené a právnymi predchodcami žalobcu užívané. U matky žalobcu boli splnené všetky podmienky vydržania, vrátane doby držby keď mala nehnuteľnosti vo svojej dobromyseľnej a pokojnej držbe nepretržite od 20. novembra 1972 až do 28. júna 2000 t. j. takmer 28 rokov. Po smrti matky žalobcu užíval sporné nehnuteľnosti žalobca, pričom žalovaný 1/ ho upozornil na skutočnosť, že nie je vlastníkom až výzvou, ktorá mu bola doručená dňa 12. októbra 2020. Počas celej doby platili právní predchodcovia žalobcu a neskôr žalobca aj daň z nehnuteľnosti. Právní predchodcovia žalobcu neovládali písmom slovenský jazyk, nakoľko boli maďarskej národnosti. Po podpise kúpnej zmluvy, zaplatení kúpnej ceny a reálnom prevzatí kupovaných parciel sa preto dôvodne domnievali, že sú vlastními. Po zohľadnení všetkých vyššie uvedených okolností, bola preto držba právnych predchodcov držbou dobromyseľnou. Predmet vydržania bol nadobudnutý poctivo a v súlade s dobrými mravmi, tak ako to predpokladá už spomínaný nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 14. novembra 2018 ako aj staršia judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Z uvedených dôvodov žalobca Najvyšší súd Slovenskej republiky žiadal, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaný 1/ v podanom vyjadrení k dovolaniu označil napadnutý rozsudok za vecne správny, keďže odvolací súd vykonal všetky potrebné dôkazy, aby vo veci rozhodol. Podané dovolanie žiadal zamietnuť.

4.1. Žalovaná 2/ v podanom vyjadrení k dovolaniu taktiež žiadala podané dovolanie zamietnuť, majúci za to, že žalobca resp. jeho právní predchodcovia neboli pri užívaní sporných nehnuteľností dobromyseľní. Zdôraznila svoju nevedomosť o tom, že by sporné pozemky mali byť vo vlastníctve S. P. a jeho manželky a že ich užíva žaloba na základe ním uvedenej kúpnej zmluvy.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné a preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porov. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, sp. zn. 2 Cdo 132/2013, sp. zn. 3 Cdo 18/2013, sp. zn. 4 Cdo 280/2013). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (sp. zn. 1 Cdo 6/2014, sp. zn. 3 Cdo 209/2015).

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421

CSP.

9. Podľa § 421 ods.1 písm. c) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

10.1. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP má určujúci význam vymedzenie „právnej“ otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, lebo pri jej riešení ešte nedošlo k ustáleniu rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, alebo jeho jednotlivé senáty naďalej zastávajú odlišné (rozdielne) právne názory, čo sa prejavuje v ich rozdielnom rozhodovaní.

13. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnú, ako aj o otázku procesnoprávnú (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 64/2018). K posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení), môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

14. Dovolateľ v posudzovanom prípade k dôvodnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. c) CSP namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu v danom spore záviselo od vyriešenia právnej otázky „splnenia zákonom stanovených podmienok nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam vydržaním - posudzovania dobromyseľnosti držby z hľadiska (ne)existencie právneho titulu“, ktorá je v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu rozhodovaná rozdielne (viď bod 3. tohto uznesenia). Poukázal na viaceré rozhodnutia odvolacieho súdu [3Cdo/117/1994 (R 44/96), 4Cdo/283/2009 (R 73/2015), 4Cdo/361/2012 (R 74/2015), 5Cdo/49/2010, 3Cdo/97/2009, 3MCdo/7/2010, 6MCdo/5/2010, 3Cdo 117/1994, 3Cdo 80/01] a na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 484/2015 publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 48/2018.

15. Vychádzajúc z takto dovolateľom formulovanej právnej otázky dospel dovolací súd k záveru, že ide o právnu otázku, ktorá bola rozhodujúca pre právne posúdenie sporu odvolacím súdom a ktorá zároveň v čase podania dovolania (07. októbra 2023) bola dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Posudzujúc právne účinky dovolania podľa stavu v čase jeho podania dovolací súd konštatuje, že veľký senát najvyššieho súdu v medzičasom (13. mája 2024) prijatom rozhodnutí sp. zn. 1VCdo/1/2024 publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako R 15/2024 pri interpretácii ustanovení § 129 ods. 1, § 130 ods. 1 a § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka dospel k záveru, že: „právny titul je len jedným z dôkazov preukazujúcich dobromyseľnosť držiteľa a oprávnenosť držby, preto jeho nedostatok pre účely vydržania sám o sebe nemôže zapríčiniť neoprávnenosť držby. Rozhodujúcim vždy bude, či držiteľ konal poctivo, teda napr. či za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie.“

16. Veľký senát najvyššieho súdu vychádzal z toho, že držba je historicky chápaná ako faktický stav, ktorý spočíva vo vykonávaní faktickej reálnej moci nad vecou s úmyslom mať vec pre seba. Držba preto predpokladá existenciu dvoch zložiek. Prvou je corpus possessionis, ako faktická moc nad vecou, ku ktorej musí pristúpiť animus possidendi, ktorý vyjadruje vôľu držiteľa mať vec (právo) pre seba a nakladať s ňou ako s vlastnou. Vznik držby sa však na rozdiel od vzniku vlastníctva nemusí de lege lata nutne opierať o existujúci právny dôvod. Inak povedané na vznik oprávnenej držby postačí naplnenie zákonných predpokladov držby, medzi ktorými sa existencia právneho dôvodu nenachádza. V súčasnom Občianskom zákonníku rozlišujeme len medzi oprávnenou držbou a neoprávnenou držbou. Náš právny poriadok z tohto pohľadu nerozlišuje medzi držbou titulárnou a držbou vzniknutou na základe tzv. domnelého titulu. Pri vydržaní nejde o to, či je držiteľ dobromyseľný s ohľadom na právny poriadok ako taký, ale či ho môžeme považovať za nedobromyseľného vo vzťahu k vlastníkovi, ktorý má stratiť svoje vlastníctvo, teda či na jeho správaní k vlastníkovi je niečo odsúdeniahodného, čo spôsobuje, že spoločnosť nechce poskytnúť ochranu jeho dlhodobej a vlastníkom nerušenej držbe. Súd sa v rámci skúmania otázky dobromyseľnosti zameriava na skúmanie poctivosti konania držiteľa z objektívneho hľadiska a nie na skúmanie (ne)existencie právneho titulu. Ako je už uvedené vyššie, je to dané tým, že na vznik držby nie je nevyhnutná existencia právneho dôvodu jej uchopenia a právny dôvod jej uchopenia je/môže byť len jedným z dôkazných prostriedkov, osvedčujúcich oprávnenosť držby. Pokiaľ platnosť právneho dôvodu uchopenia držby nie je rozhodujúcim kritériom pre skúmanie dobromyseľnosti držiteľa o oprávnenosti jeho držby potom ani právny omyl nie je - z hľadiska platnosti a existencie právneho dôvodu uchopenia držby - rozhodujúci bez ohľadu na to, či je ospravedlniteľný alebo neospravedlniteľný. Neexistencia alebo neplatnosť právneho titulu teda sama o sebe nevylučuje poctivosť konania konajúceho a jeho dobromyseľnosť v tom, že mu vec alebo právo patrí, a teda že vzhľadom na jeho presvedčenie objektívne vzaté koná v dobrej viere t.j. v ospravedlniteľnom omyle o poctivosti nadobudnutia držby.

17. Na základe uvedeného je preto aj naďalej možné zotrvávať na názore, že na rozdiel od preukazovania vlastníctva nebude treba, aby nadobúdateľ preukazoval platný právny dôvod nadobudnutia - riadny prechod vlastníctva, ale len okolnosti svedčiace o poctivosti nadobudnutia; v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby (R 45/1986). Poctivosť konajúceho účastníka občianskoprávneho vzťahu má pri skúmaní dobromyseľnosti držiteľa nepochybne zásadnejší význam, ako (ne)existencia právneho titulu, ktorý právny predpoklad vydržania zákon de lege lata nestanovuje.

18. V okolnostiach posudzovanej veci súdy nižších inštancií skutkovo ustálili, že právní predchodcovia žalobcu nemohli predovšetkým pre absenciu nadobúdacieho titulu v celosti vydržať sporné parcely, a preto ani nemôžu patriť do dedičstva po nebohej matke žalobcu. Opierajúc svoje závery o judikáty R 73/2015 a R 74/2015 oba súdy nižšej inštancie dospeli k záveru, že dobromyseľnú držbu nemohla založiť dohoda, na základe ktorej mali právní predchodcovia žalobcu vstúpiť do užívania sporných parciel, pretože táto podliehala registrácii štátnym notárstvom.

19. Z rozhodnutia R 15/2024 vyplýva, že judikatórna línia reprezentovaná rozhodnutiami R 73/2015 a R 74/2015 je nielen explicitne zákonom de lege lata nepotvrdzujúca, ale je tiež v rozpore so zámerom,

ktorý mal zákonodarca pri reforme právnej úpravy vydržania v roku 1950 (spružniť a uľahčiť vydržanie) a pri znovuzavedení inštitútu vydržania v roku 1982 (ochrániť tzv. nedoložené právne vzťahy k nehnuteľnostiam), rovnako tak značne obmedzuje dosah vydržania a je neprimerane rigidná.

20. Berúc do úvahy vyššie uvedené, vychádzajúc z interpretácie ustanovenia § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka, z ktorých platný právny titul ako predpoklad pre dobromyseľnosť držiteľa, resp. oprávnenosť držby nevyplýva, dovolací súd konštatuje, že pri riešení dovolateľom nastolenej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, došlo k nesprávnemu právnomu posúdeniu veci. V ďalšom konaní bude povinnosťou odvolacieho súdu opätovne posúdiť právnu otázku dobromyseľnosti držby v súlade s citovanými závermi ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu vyjadrenej v judikáte R 15/2024.

21. Z doposiaľ uvedeného vyplýva, že v danom prípade dovolateľ opodstatnene namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci, preto dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu spolu so závislým výrokom o náhrade trov konania zrušil [§ 449 ods. 1 CSP, § 439 písm. a) CSP] s tým, že zrušenie rozhodnutia odvolacieho súdu je v okolnostiach posudzovanej veci možné a postačujúce (§ 449 ods. 2 CSP a contrario).

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.